

סוף עידן ביניש

השינוי הדרמטי ביותר שחל במעמדו של בית המשפט העליון בתקופת כהונתה של דורית ביניש היה בתחום המינויים: עיקרו בביטול שיטת המינויים הזמניים ובידיה הדרסטית בכוח המכריע שהיה לביהמ"ש העליון בתחום זה. לעומת זאת עלה בתקופתה של ביניש כוחם של הפוליטיקאים בוועדה לבחירת שופטים, מה שהביא לשיפור ברמת השופטים הנבחרים.

שופטי העליון המציאו בשעתו "חוק", שלפיו לא ימונה שופט מחוזי לעליון אלא אם כיהן שם קודם לכן במינוי זמני. ה"חוק" הזה, שהנשיאה ביניש נאבקה בכל כוחה לשמרו, העניק לבית המשפט העליון שליטה מוחלטת וזכות וטו על מינוי שופטים מחוזיים לעליון, שכן מינוי זמני הוא בסמכות שר המשפטים אך כפוף להסכמת נשיא העליון. אלא שמינויים זמניים גורמים למערכת נזק כבד. בין השאר בכך שהם יוצרים בבית המשפט העליון שני מעמדות, כשהשופטים הזמניים הם במעמד נחות וגם עצמאותם נפגעת. נוסף על כך, חלק מהשופטים הזמניים שלא זכו במינוי קבע הרגישו מושפלים ופרשו מהמערכת.

**בתקופת כהונתה של ביניש
מונו לעליון תשעה שופטים.
חלק לא מבוטל מהם לא
הוצע על ידיה. לשניים
מהם היא התנגדה בתוקף**

חרף התנגדותי העקרונית למינויים הזמניים, עם מינוי לתפקיד שר המשפטים הסכמתי למינוי שני שופטים זמניים וזאת נוכח מצבו הקשה של בית המשפט העליון, שהיו בו אז רק 10 שופטים במינוי קבע. הצעתי את השופט יצחק עמית, אך אז מסרו לי ביניש ועמית עצמו שהוא עסוק במחוזי ולא יוכל להתפנות. הצעתי את השופט ניל הנדל, שהוא אדם דתי, אך ביניש הודיעה לי שהיא לא מסכימה. בסוף הוסכם על מינוי שני שופטים זמניים – עוזי פוגלמן ויוסף אלון – אך הבהרתי שמבחינתי זה סוף פסוק ולא יהיו יותר מינויים זמניים. שקלתי את האפשרות לקבוע זאת בחוק, אך בסוף ויתרתי מתוך הערכה שניתן יהיה לפתור את הבעיה גם ללא חקיקה. ואכן בתקופתי, לאחר מינוים של חנן מלצר ויורם דנציגר במינוי קבע, הגיע הקץ למינויים זמניים לבית המשפט העליון. הצעתי לשר נאמן להתמיד במדיניות זו, ולשמחתי הוא עשה זאת.

מבחינת בית המשפט העליון מילאו השופטים הזמניים תפקיד מרכזי נוסף: בתקופה של מחלוקות עם שרי משפטים על מינוי קבע, המינויים הזמניים סייעו להם להתגבר על לחץ העבודה. שרי המשפטים לא נהגו להתעקש על המינויים הזמניים, וכך יכול היה בית המשפט העליון לעבור קדנציה של שר משפטים שהיה לא נוח מבחינתם ולהמתין עם מינוי הקבע עד שייגיע שר נוח יותר.

(המשך בעמ' 22)

סוף עידן ביניש

(המשך מעמוד 8)

שלושה שופטים מחוזיים לעליון, שאיש מהם לא כיהן במינוי זמני. הפרשה הכאובה של מינויים זמניים הגיעה אם כן לקיצה, ועימה הגיעה לקיצה גם שליטת שופטי בית המשפט העליון במינויים.

בתקופת כהונתה של ביניש מונו לעליון תשעה שופטים. חלק לא מבוטל מהם, אולי אפילו מרביתם, לא היא הציעה. לשני שופטים ראויים (ניל הנדל ונועם סולברג) היא התנגדה בתוקף – אך ללא הועיל. הייתה זו הפעם הראשונה בהיסטוריה של העליון שמונו שני שופטים שנשיא העליון התנגד להם במלוא העוצמה.

ועדיין נותרה בעיית מינוי הנשים. בתקופתה של ביניש ירד שיעור הנשים בעליון בצורה משמעותית. בשעתו הצגתי שתי מועמדות ראיות, אך הן לא התקבלו. להערכתי, תי, ההתנגדות ליהודית צור נבעה במידה רבה מכך שהיא הסכימה להצגת מועמדותה אף שלא כיהנה במינוי זמני. בסך הכל, בין תש"ע לתש"פ השופטים שנבחרו בתקופת ביניש יש רק אישה אחת (ברק'ארוז), וגם היא תיכנס לתפקיד רק בעוד כחצי שנה, לאחר פרישתם של ביניש וריבלין (ועל הבעייתיות שבבחירה כזאת מראש לא ארחיב).

דניאל פרידמן

אולם ברגע שאפשרות בלתי ראויה זו נסגרה, נותר המסלול של מינוי קבע האפשרות היחידה. לפיכך שופטי בית המשפט העליון נדרשו להתפשר עם החברים האחרים בוועדה לבחירת שופטים – הפוליטיקאים, שהבחינות שלהם הינן לרוב יותר מאוזנות ומוצלחות מאלה של השופטים.

כך פעלו הדברים הלכה למעשה: בספטמבר 2008, יום לאחר התפטרותו של אולמרט, פרצו הנשיאה ביניש והשופטים פרוקציה ולוי את ישיבת הוועדה לבחירת שופטים בנימוק שלאחר התפטרות הממשלה לא ניתן לבחור שופטים (זאת בניגוד לעמדת היועץ המשפטי מני מזוז ואף על פי שביניש עצמה נבחרה בתקופת ממשלת מעבר). אני משער שתקוותם הייתה שבקרוב ימונה שר משפטים שיהיה להם יותר נוח, אבל לא כך אירע. לשר נאמן הייתה עמדה משלו, והיה ברור שללא הסכמה עימו ועם החברים הדוגלים בעמדתו לא ימונו שופטים, גם לא במינוי זמני. וכך נאלצה ביניש להסכים לבחירת השופט ניל הנדל חרף התנגדותה. כן נבחר יצחק עמית, שגם הוא לא כיהן במינוי זמני (השופט השלישי שנבחרה עוזי פוגלמן, היה היחיד שיהיה במינוי זמני). כך היה גם בסבב המינויים שלשום, כשמונו